

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Novissima Polyantha, In Libros XX. Dispertita

Dominicus

Francofurti, 1613

Præceptum

[urn:nbn:de:hbz:466:1-97211](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-97211)

Vt agricole vallos apponunt arbusculis, quo recte crescant : Ita
quod instituit, addit monita & præcepta ingenii salubria, ne diuari-
ceat in vitia. In Moral.

Vt pulli in uolucres semper hiantes pendent de ore alieno : Sic
uidam molesti sunt docenti, quod necessarium sit eis omnia man-
sa in os ferere, nihilq; tradant ipsi. In Moral.

Dionysii Sophista Antiocheni, Neq; pater vnquam liberos de se
prognatos habere odio possit, eruditionis ac morum præceptor pa-
tre videri præstantior non debeat. Ille enim cum voluptate procre-
andis liberis operam dat, hic autem consilio bonos efficit. Perge-
gitur animum habere boni, neq; de meo in te amore dubita : quo-
niam artis pater est melior. Neq; diffidere vnquam deprehendaris,
num, quis etiam fuerit, nam & qui natura sunt patres, commouere
liberos aliquando ad iram solent: non tamen inter se belligerantur
etiam. in epist. ad Sever. fol. 514.

Seneca, Quemadmodum præceptores suos veneratur ac suspicit,
quorum beneficio illis in vijs exit. Sic & his, sub quorum tutela po-
situs exercet artes bonas. Lib. 2. epist. 74.

Politiiani, Vt agricola vehementer exultat, vbi generosos factus
ex arbore ipsa legit, quam suis quondam manibus consecerat, ac
diu multa cura produxerat: Ita præceptores, si eorum quos litens &
moribus bonis informant, ingenii fructu intuentur. Lib. 6. epist.
ad Francisc. Puccinum.

Philippi Beroaldi, Sicuti parentes filiorum corpora effigiant: Ita
præceptor discipulorum mentes format. Quæ res tanto pretiosior
videri solet, quanto homo interior homine est exteriori præstantior.
in epist. ad Martin. Bohemum.

Erasmus Roterodami, Vt maximi medici minores quoque mor-
bos optime sanant : Ita doctissimi præceptores & minima optime
docent. in simit.

Vt boni agricolæ est nosse terram suam, quam colit: Ita præcep-
tor diligens in primis studeat cuiusq; indolem & ingenium cog-
noscere: neque enim eadem sunt omnibus adhibenda. In simili-
bus.

Thyriseri, Facile ad virtutem erudiuntur, qui cum melioribus
conuersantur: At magno compendio in literas veniunt, qui nusquã
a doctoribus recedunt. in apoph. 945.

Vide, Discipulus, Disciplina, Educat. o, Institutio.

Præceptum.

DEFINITIO ET ETYMOLOG.

Præceptum, Græce ἰσχυροῦς νόμος, ἢ ἰσχυρὸς νόμος, ἢ dicitur. Est au-
tem præceptum iussio vel imperium faciendi aliquid vel non
faciendi.

Præceptum importat applicationem legis ad ea, quæ ex lege re-
gulantur. secund. B. Thom. prima secund. q. 90. art. 2.

Præcipere est actus rationis, quia importat motionem cum qua-
dam ordinatione. secund. eundem secund. secund. q. 47. art. 9.

Præcipere nonnunquam significat, ante videre. Vigil. Omnia
præcepti, atque animo mecum ante peregi. Aliquando præcipere est
præuenire. Virgil. Exaltatq; animis, Et spe iam præcepti hostem.

Hinc præcipuum & præcipue, quali ante omnia. Aliquando signifi-
cat iubere. Idem: Ipsi numerumq; modumq; carnis præcipiant. In-
terdum significat monere & instituire. Vide artium magistri præ-
ceptores dicuntur, & placita eorum præcepta.

BIBLICI LOCI.

Præcepta Dei filiis inculcanda. Deut. 6. v. 20. Præcepta non bona,
quomodo Israelitis data, Exod. 20. v. 25. præcepta Decalogi, Exod.
20. v. 1. Sc. Deut. 5. v. 6. Sc. in duab. tabulis scripta, v. 12. præcepta de
charitate, Prouerb. 3. v. 27. Sc. Præcepta fiant in agnitione Dei &
charitate. 1. Tim. 2. v. 3.

Præceptio diuersorum, Exempla optimi. Manassés. 2. Paral. 33. v.
16. iniqui sunt. Saul, 1. Samuel. 19. v. Achab. 1. Reg. 21. v. 9. 10. Ioas, 2.
Paral. 24. v. 21. Nabuchodonosor, Dan. 3. v. 19. Claudius, Act. 18. v. 2.
Princeps sacerdotum, 23. v. 2.

Præcepta custodientibus est Deus misericors, Deut. 7. v. 9. ser-
uantibus benedictio: non seruantibus maledictio, Exod. 29. v. 6. Le-
uit. 25. v. 14. Deut. 7. v. 12. Sc.

SENTENTIAE BIBLICAE.

Benedicentur in semine tuo omnes gentes terræ, eo quod obedi-
erit Abrahae in voci mea, & custodierit præcepta & mandata mea,
ceremonias legeq; seruauerit. Gen. 22.

Si in præceptis meis ambulaueritis, & mandata mea custodierit-
is, & feceritis ea, dabo vobis pluuia temporibus suis, & terra gignet
germen suum, & pomis arbores replebitur. Apprehendet messis
tritura vindemiam, & vindemia occupabit sementem, & com-
edetis panem vestrum in saturitate, & abiq; pauore habitabitis in
terra vestra. Leuit. 26.

Custodite mandata Domini Dei vestri, quæ ego præcepit vobis. Custodi
præcepta eius atq; mandata, quæ ego præcepit vobis. Ne sit tibi, & filiis tuis post-
teram, quam Dominus Deus tuus daturus est tibi. Deut.

Custodite igitur, & facite, quæ præcepit Dominus Deus tuus. Non
declinabis neque ad dextram, neque ad sinistram. Neque ad dextram
neque ad sinistram. Neque ad dextram, neque ad sinistram. Neque ad
& bene sit vobis, & protegentur dies vestri in terra quam daturus
est tibi. Ibid. 5.

Audi Israel, & obserua, vt facias, quæ præcepit tibi Dominus Deus
patrum tuorum tibi terram lacte & melle manantem. Ibid. 6.

Scies, quia Dominus Deus tuus ipse est rex fortis, & faciens. Non
stodians pactum & misericordiam dilgentibus se, & non declinat
diunt præcepta eius in mille generationes, & rediens in seculum
statum, ita vt disperdat eos, & vitra non differat. prouidentia
tuens, quod mereretur. Custodi ergo præcepta & mandata Domini
iudicia, quæ ego mando tibi hodie, vt facias. Ibid.

Amataque Dominum Deum tuum, & obserua præcepta eius, & ceremonias,
& iudicia, quæ ego mando tibi hodie, vt facias. Ibid.

Custodiatis mandatum & opere completis mandatis Domini, quæ
præcepit vobis Moyses famulus Domini, vt dicitur. Non declinabis
num Deum vestrum, & ambulabis in omnibus vijs eius, quæ præcepit
tibi Dominus Deus tuus. Adheret autem illis, adhæreatque, et, & seruatis in omni
omni anima vestra. 1. Paral. 28.

Sit quoque cor nostrum perfectum coram Domino, vt ambulemus in
decretis eius, & custodiamus mandata eius. Reg. 8.

Custodite & perquirite cuncta mandata Domini Dei vestri, vt possideatis
terram bonam, & relinquatis eam filijs perpetuis vestris. 1. Paral. 28.

Omnibus autem diebus vitæ tuæ in mente habebis. Neque in
ne aliquando peccato contentus, & pratermissis præceptis Domini
fieri Tob. 4.

Fidelia omnia mandata in seculum seculi, facta in veritate. Ps. 110.

Incepisti superbos, maledicti, qui declinant a mandatis Domini. Ps. 118.

Deum time, & mandata eius obserua. Eccl. 12.

Cogitatum tuum habe in præceptis Dei, & in mandatis eius. Maxime
affidus esto: & ipse dabit tibi cor, & in conspectu pietientie dabitur
tibi. Eccl. 6.

Quia recte viue Domini, & iusti ambulabunt in eis. Ose. 14.

Qui ergo soluerit vnum de mandatis istis minimis, & docerit
homines, minimus vocabitur in regno colorum: qui autem ser-
uauerit & docuerit, hic magnus vocabitur in regno colorum. Mat.

Quicumq; enim fecerit voluntatem Patris mei, qui in caelis est, ipse
pater meus frater soror & mater eius. Ibid. 12.

Quare & vos transgredimini mandatum Dei? Ibid. 12.

Si vis ad vitam ingredi, serua mandata. Dicit illi. Quæ mandata
dixit: Non homicidium facies. Non adulterabis. Non iurabis in
nomen tuum. Diliges proximum tuum sicut teipsum. Ibid. 12.

Si diligis me, mandata mea serua. Ibid. 12.

Si quis diligit me, sermonem meum seruabit, & Pater meus
diliget eum, & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciamus.
Qui non diligit me, sermones meos non seruat. Ibid. 14.

Vos amici mei estis, si feceritis, quæ præcipio vobis. Ibid. 14.

Et in hoc scimus, quoniam cognouimus eum, si mandata eius obser-
uauerimus. Qui dicit se nosse eum, & mandata eius non obseruat,
mendax est, & in eo veritas non est. Qui autem seruat mandata
eius, vere in hoc charitas Dei perfecta est. Ibid. 14.

Omnis, qui diligit eum, qui genuit, diligit, & qui mandata eius
diligenter obseruat, quoniam diligimus natos Dei, quoniam Deum
diligamus, & mandata eius faciamus. Hæc est enim charitas Dei,
mandata eius custodiamus, & mandata eius gratia non habeamus. Ibid. 14.

SENTENTIA PATRVM.

Cum ergo in naturali iure nihil aliud præcipitur, quam
Deus vult fieri, nihilque aliud vetetur, quam quod Deo prohibetur
fieri: deniq; quum in canonica scriptura nihil aliud, quam quod in
diuinis scripturis & legibus inueniatur, diuine vero legis
scriptura consistant: patet, quod quæcunq; diuine voluntatis
scripturæ contraria probantur, eademq; etiam naturalis
ueniantur aduersa. Vnde quæcunq; diuine voluntatis scripturæ
scripturæ, seu diuinis legibus postponenda censentur, eadem
leius præferri oportet. Constitutiones ergo vel ecclesiasticæ, vel
civiles, si naturali iuri contrariæ probantur, penitus sunt
cancelandæ. Can. Aug. ad Cyprianum. Et hab. dist. 9. can. Sena. 8. Can. 10.

contra mores hominum sunt flagitia, pro morum diuer-
sitate: ut pactum inter se gentis, aut ciuitatis consue-
tudo, vel lege firmatum, nulla cuius aut peregrini libidine viole-
ntur: et enim illis pars vniuersi suo non congruens. Cum
autem aliquid contra morem, vel contra pactum quoruamlibet
Dei, si ubi nunquam factum est, tamen faciendum est:
si ubi non est, restitutum est: & si statum non erat, insti-
tutum est. Si enim regi licet in ciuitate, cui regnat, iurare ali-
quod neque ante ipsum quicquam, nec ipse vniquam iussit
non esse contra societatem ciuitatis eius, obtemperatur ei:
contra societatem sit, si non obtemperetur ei: generale quip-
iam est societatis humanæ, obtemperare regibus suis.
Deo regnatori vniuersæ creaturæ suæ, ad ea, quæ
sine dubitatione seruandum est? Sicut enim in potestate
humanæ maior potestas minor ad obediendum
ita Deus omnibus. idem. l. 2. Confess. & hab. dist. 8. can.

Præceptum non obtemperat, reus est, & debitor pœnæ,
quod præcepto Domini non obedit. peccatum est: &
si vni nolueris, minus boni adipsius: non mali aliquid
idem. l. 2. sermo de monte. & habet. 24. quæst. can.

Præceptum te admonendum puto, traditiones ecclesiasticas,
quæ fidei non officiant, ita obseruandas, vt à maioribus
suis vni consuetudinem aliorum contrario
idem. Hieronym. ad Lucianum. & habet. distinct. 12. can.

Præceptum vobis, quod à Domino præceptum est, vel
obtemperari, quod Dominus prohibet; execrabilis sit om-
ni quædam Deum. idem. l. 3. Si quis. & Si quis
idem. præcepta seclinatione temerarius remissionem peccati
idem. putat se dare posse, & audeat Domini præcepta rescin-
idem. tantum nihil prodest, sed obest lapsus. Pronocasse enim
idem. est, non seruasse sententiam: non misericordiam piissimi
idem. deprecari, sed contempto Domino de sua facilitate prælu-
idem. gnam de lapsis. & hab. dist. 50. can. Si quis.

SENTENTIAE POETICAE.
Virg. Æneid. lib. 2.
Nep præceptis parare recusa.
Horat. in arte poet.
Quicquid præcipies, esto breuis, ut cito dicta
idem. remanantque animi dociles, tenentque fideles.

FABULA.
Auculae præcepta.
Auculae auculam aduocant pollicitam aucupi, si se emississet, datur
idem. præcepta tria, quibus si vti vellet, beatam vitam viuere pos-
idem. set. Quæ aucepit hæc spe & conditione illam auolare passus fuit.
idem. Sed hæc accipiente aucula traditur: Crede parum: Tua
idem. auis perire, relinque. Postea, Gratias ago tibi; magne
idem. mentis, qui me de istius manu liberaris. Nam in vitæ
idem. meæ smaragdus vinctus, quem fuisse abditum intra me
idem. quædam vim emitteret. Hoc audito, mirificus dolor
idem. auis, & penitente eum credulitatis fuit, qui tam facile
idem. amississet. Illa illi: Nisi se quæris præcepta mea, inquit,
idem. illa profuerunt. Nam cur tu nunc obsecro mihi credis,
idem. quædam gemmam mihi inesse dixi, cum vix seruicæ pon-
idem. derem. Quod si verum sit: cur non seruabas tuum? Sed
idem. hoc neglexeris, restat scilicet, ne amissa, quæ recuperari
idem. frustra requiras, aut desiderio illorum consumaris, at-
idem. que dicitis relicto aucupe auoluit.
idem. Fabula viles maxime sensus ad vitam cum quiete de-
idem. ducit: Et hoc etiam ostendit, præcepta bona multos audire,
idem. sed non sequi.
idem. Lex.

Præda.

DEFINITIO ET ETYMOLOG.
Præda. Græce λείψανον, vel λείψανον, & λείψανον, præda dicitur
idem. quæ præda dicitur corpora ipsa rerum, quæ capta sunt. Ma-
idem. gnum vero appellatur sunt pecunia, à quaestore ex venditione
idem. præcedit. secund. Aul. Gell. lib. 13. Noct. Att. c. 23. Dicitur au-
idem. tem, vt Varro placet, à pario, quasi parida, quod sit manu
idem. præda vel dicamus à præ, quod est ante, & do, quod auferatur per
idem. aliquam deum à possidente.

LOCI BIBLICI.
Præda ex quo diuidenda. Deut. 20. 14. Num. 31. 20. 26. 27. 19. 26. 22.
idem. 1. Sam. 14. 24. Exempla, Moyses, Num. 31. 27. Iosua, 10. 8. v. 2. 27.
idem. 1. Sam. 14. 24. 31. 32. David, 30. v. 22. 1. 4. 23. Iosa-
idem. phat, 20. 25. Viri Israel, 28. 14. Iudæi, 2. Mach. 8. 30. qui præ-
idem. da, etiam ipse prædabitur. Efa. 33. 11.

Qui ad prædam, non plane euerfa hostium fortuna, se conter,
idem. non miles bonus est, sed calo, quem vti mancipium cuius tractat
idem. licet. Xenoph. de instr. Cyri. l. 5.
idem. Ab hostibus parca abundantia non solum commeatum, sed im-
idem. mortalem gloriam apud omnes mortales parere solet. idem. de reb. & gestis
idem. Græc. l. 5.

Quum veteres milites Romani è castris ad militiam egredimur,
idem. iurant omnes nihil se ex præda defraudaturos, sed fidem seculum
idem. datum sacramentum seruaturus. Dum sic diuisi pars ad præ-
idem. dandum cõuertitur, pars custodie gratia in acie remanet nunquam
idem. Romanis aliquid discriminis in vniuersum auaritie vitio abortitur.
idem. Etenim nemo inter eos spe lucri fraudatur, sed dum alii prædantur,
idem. alii constanter in acie permanentes istos custodiunt: nec vllus re-
idem. peritur qui aciem deserat, id quod alii potissimum incommutare
idem. confuevit. Quandoquidem enim plurimi mortalium damnum
idem. accipiunt, & periclitantur lucri gratia, manifestum est quod vbi il-
idem. lius occurrit occasio, ægre abstineant, & sese cohæbeant, qui in acie
idem. vel castris relinquuntur, propterea quod plerumque præda omnis
idem. in potestate eius est qui dominatur, si is omnino sit monarcha: si
idem. vero dux, licet accurate in commune cuncta lucri gratia compor-
idem. tentur, nihilominus tamen cuncti pro suo deputant quicquid ad-
idem. condi ac defraudari potest. Et quoniam plurimi præde inhiant,
idem. atque ita plenam victoriam obtinere nequeunt, fit, vt de summa
idem. rerum periclitentur. Multis hoc accidit, licet facti sint voti com-
idem. potes, & vel in castra hostium irruerint, vel ciuitates ceperint, at-
idem. tamen non solum eieci sunt, sed & totius caute periculum ac de-
idem. trimentum incurrerint: ob nullam videlicet aliam quam dictam
idem. iam causam. Quapropter nihil, tantopere curandum ac provide
idem. disponendum est ducibus, atque hoc ipsum de quo loquimur, vide-
idem. licet, vt quantum fieri potest, spes ita apud periculis maneat, quod
idem. si eiusmodi incidat occasio, cunctis certa sit æqualis lucri partitio.
idem. Polyb. hist. l. 10.

Præda cupiditas multos longius enecat. Caes. l. 6. de bello Gal.
idem. Omnis caedes, & vulnera, & sanguis auiditate præde peniatur.
idem. Tacit. Annal. lib. 3.

SENTENTIAE HISTORICAE.

Themistocles, quum aliquando ad mare visendi cadauera gratia
idem. accessisset, actorques armillas; passim disiectas videret, ipse quid-
idem. dem præterit, sed amico, qui sequebatur, dixit: Collige tu tibi,
idem. nam tu Themistocles non es. Ne tam obuia quidem præda con-
idem. moueri potuit, vt quicquam ageret indignum egregio duce cui
idem. gloria decet esse satis magnum virtutis præmium. Plut. in vita
idem. Themistocles.

Alexander, cum in Arbelis de rerum summa periclitatus esset,
idem. conflicteretur cum mille hominum millibus ad pugnam instru-
idem. ctis, adierunt illum milites aliquot ipsi bene volentes, deferebant-
idem. que ceteros, quod in castris inter se miserent sermones; conspira-
idem. rentque, nequid præda in regium tentorium deportarent, sed ipsi
idem. totum in tuum verterent lucrum. His auditis, submisit Alexander:
idem. Fauila, inquit, nuntiat: Siquidem audio sermones virorum ad
idem. vincendum, non ad fugiendum animatorum. Nec illud scellit di-
idem. uinatio: namque milites egem adire, dicentes: Bono animo intra
idem. me, neque metuas hostium multitudinem, qui ne puluerem quid-
idem. dem nostrum ferre poterunt. Plut.

Annibal profugus apud Antiochum regem agebat. Is ostendit
idem. illi suum exercitum barbarico apparatu magnifice instructum, sed
idem. ad prædandum magis, quam ad bellum: Hæc omnia quum diligeret
idem. esset contemplatus Annibal, rogauit Antiochus, num hæc omnia
idem. satis essent futura Romanis? Tum Annibal: Plane satis arbitror,
idem. etiam si auarissimi sint Romani. Lusus Pœnus ab inexpectato. Rex
idem. de prælio sciscitabatur, iste respondit de præda. Quid enim aliud
idem. est miles imbellis, auro, argento, cæterisque rebus ad prædam in-
idem. uitantibus instructus, Plut.

Prædestinatio.

DEFINITIO.

Prædestinatio, Græce προορισμός, & προορισμός, & προορισμός præ-
idem. destinatio dicitur. Est autem prædestinatio, diuina voluntatis,
idem. per gratiam electio. secund. August. lib. de libero arbitrio.
idem. Prædestinatio est quædam præordinatio Dei ab æterno, de his,
idem. quæ per gratiam Dei fienda sunt in tempore. secund. eund. 3. par.
idem. quæst. 24. art. 1.
idem. Prædestinatio est ratio transmissionis creaturæ rationalis ad vi-
idem. tam æternam in mente Dei. secund. B. Tho. 1. par. q. 22. art.
idem. Prædestinatio est cognitio futuræ beatitudinis hominum. Præ-
idem. scientia vero è contrario est cognitio futuræ damnationis.

LOCI BIBLICI.
Prædestinatio æternæ vocacionis & fidei causa est. Rom. 8. 30.
idem. Ephes. 1. 4. 5. 11. 2. Tim. 1. 9. 1. Pet. 1. 2. ob Prædestinationem non di-
idem. putandum cum Deo. Rom. 9. 20.